

Подальше використання. Проведений аналіз може бути використаний при складанні навчальних планів, лекцій і задач про пряму і площину. Також бажано врахувати ці зауваження при вивченні питань про побудову перспективи тривимірних тіл.

Література.

1. М.Н. Макарова. Перспектива. Москва: "Просвещение", 1989.
2. О.В. Фольта, С.А. Антонович, П.В. Юрковський. Нарисна геометрія, Львів: "Світ", 1994.
3. С.А. Антонович, Я.В. Василюшин, О.В. Фольта, В.А. Шпільчак, П.В. Юрковський. Нарисна геометрія, практикум, Львів: "Світ", 2004.
4. С.А. Солов'єв. Перспектива. Москва: "Просвещение", 1981.

ДЕЯКІ МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ НАД ХУДОЖНІМ ОБРАЗОМ

Мельченко К. Г.,
Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. Автор торкається проблем творення художнього образу в процесі музично-сценічної діяльності на прикладі дитячої опери. Постановка дитячої опери у навчальному процесі допомагає вчителю музики розкрити свої професійні вміння та навички та надає можливості для його самовираження і саморозвитку.

Ключові слова. музично-сценічна діяльність, музичне мислення, художній образ, творчий потенціал, самопізнання, самореалізація, самовираження.

Аннотация. Мельченко К. Г. Некоторые методические основы работы над художественным образом. Автор касается проблем творения художественного образа в процессе музыкально-сценической деятельности на примере детской оперы. Постановка детской оперы в учебном процессе помогает учителю музыки раскрыть свои профессиональные умения и навыки и предоставляет возможности для его самовыражения и саморазвития.

Ключевые слова. музыкально-сценическая деятельность, музыкальное мышление, художественный образ, творческий потенциал, самопознание, самореализация, самовыражение.

Annotation. The author touches upon the problems of character creation in the process of musical and stage activity, children's opera in particular. The production of children's opera in schooling process helps the music teacher to expose his professional skills and gives the opportunities for his personal expression and development.

Key words. musical and stage activity, musical thought, character, creative potential, (self) cognition, (self) actualization, personal expression.

Постановка проблеми. Серед актуальних проблем сучасної освіти особливе місце займає професійна підготовка майбутнього вчителя музики. В педагогічній освіті ведеться пошук шляхів підвищення якості професійної підготовки фахівців. Аналіз стану навчального процесу свідчить про необхідність пошуків нових форм і технологій мистецької освіти. Метою дослідження було виявлення шляхів створення в навчальному процесі належних умов для набуття студентами досвіду музично-сценічної діяльності

на прикладі дитячої опери, творчого самовираження і саморозвитку. Наше спостереження засвідчує поширення таких форм проведення навчальних занять, де студенти безпосередньо можуть впевнитись у тому, з чим вони зіткнуться у майбутньому як фахівці.

Отже, необхідність використання музично-сценічної діяльності, а саме, постановка дитячої опери в навчальному процесі зумовлюється, з одного боку можливістю реалізувати професійні вміння, знання з вокально-хорового та теоретичного циклів, виконавської майстерності, а з іншого, - можливістю самовираження і саморозвитку студента як майбутнього вчителя музики.

На сьогодні, як зазначає О. Якупов, «потрібний не лише гарний вчитель з предмета «Музика» і підготовлений навіть за найкращою «системою», але й освічений фахівець, який може провести музично-освітню й виховну роботу з учнями й підлітками за різними формами» [10, 159]. Виходячи з цього, стає зрозумілою актуальність оперної діяльності в навчальному процесі.

Аналіз досліджень та публікацій. Виховання і навчання студентів засобами музичного театрального мистецтва успішно практикувалось в стінах Києво-Могилянської академії. Виходячи з положення К.Д. Ушинського про педагогіку як мистецтво, науковці розглядають педагогічну діяльність як мистецтво одного актора, який є автором і режисером. А. С Макаренко доводив у своїй педагогічній діяльності необхідність використання різноманітних нюансів свого голосу, міміки, жестів. К.С. Станіславський досліджував специфіку оперного театру через сценічну дію, сутність акторської творчості, близької до педагогічної.

Як відомо, пізнання – процес двосторонній. Починається він з чуттєвого сприйняття фактів дійсності. Після їх накопичення з'являється інший – процес їх внутрішнього осмислення, аналізу, узагальнення. Процес пізнання в опері починається зі знайомства з героями, далі відбувається процес осмислення музичних характеристик персонажів, який включає в себе проникнення в вокальні інтонації, ладо-гармонічне оточення, розвиток драматургії, міміки, жестів, взаємовідносин між дійовими особами. Митець намагається побачити

внутрішні зв'язки цих характеристик, виявити їх закономірність, певну підпорядкованість та взаємодію, що знаходить своє втілення у вигляді художніх образів, які виникають в його фантазії, уяві, а потім проявляється у сценічній грі.

За висловленням Ю. Борева «художній образ – форма мислення в мистецтві». Ця метафорична думка розкриває сутність одного явища через інше. Митець ніби то стикає явище одне з одним і випромінює іскри, які освітлюють життя новим світлом. Художній образ – ціла система думок. Образна думка багатозначна та глибока, як саме життя. Це єдність думки та емоцій [3, 143].

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити процес створення художнього образу студентами в процесі музично-сценічної діяльності, а саме, опери.

Музично-сценічну діяльність ми досліджували як один з креативних методів навчання, орієнтований на створення студентами особистого освітнього продукту у вигляді художнього образу, якому сприяє музичне дивергентне мислення. Оперну діяльність в навчальному процесі ми розглядаємо як сучасну технологію музично-мистецької освіти, яка висуває перед педагогом-музикантом такі завдання: навчити студентів визначати рівень свого професійного розвитку; навчити знаходити музичні ціннісні орієнтири, ідеали, до яких треба піднятися в індивідуальному професійному розвитку; навчити знаходити джерела вдосконалення професійних знань, умінь та навичок; навчити знаходити шляхи творчого самовираження і самовдосконалення.

Отримані результати. Дослідження довело, що у процесі розкриття художнього образу слід користуватися ефективними допоміжними завданнями: 1) написати мелодію з восьми тактів, яка виразила б: а) інтонацію суму, печалі; б) інтонацію радості; 2) відтворити ці емоційні стани через рух, пластику, міміку, жести. Ці завдання сприяють усвідомленому встановленню асоціативних зв'язків між засобами музичної виразності і передачі почуттів через пластику відповідно до образу.

Виходячи з аналізу роботи над дитячою оперою, слід зазначити етапи:

I – знайомство зі сценарієм. Розподіл ролей згідно творчих обдарувань і можливостей;

II – етап професійної підготовки. Робота над створенням художнього образу вбирає в себе: роботу над чистотою інтонування; емоційне переживання художнього образу; поєднання вокальної виразності з руховою пластичністю; роботу з концертмейстером; артикуляційне прочитання літературного тексту з відповідними до художнього образу інтонаціями; індивідуальну роботу за художнім образом відповідно драматургії;

III – заключний етап. Вихід на сцену.

Б. Захава говорив: «Дія – головний збудник сценічних переживань актора; тому, щоб краще проникнутись образом, треба постійно знаходитись в дійовому настрої». К.С. Станіславський відповідає: «Не чекайте почуттів, діяти треба зараз, почуття прийдуть під час дій» [8, 39]. «Стати іншим, залишившись собою», - це формула, яка виражає діалектику творчого перевтілення актора. За висловленням А. Єремєєва, при створенні художнього образу на перших етапах індивід стає «іншим», далі він повертається «до себе» збагаченим, художній зміст «живе» в ньому та в більшій, або меншій мірі змінює рівні його життєдіяльності, впливаючи на його вчинки, орієнтацію та установки [4, 263].

Враховуючи діалогічну природу свідомості, художній образ виникає на зіткненні двох смислів. Актуальний смисл належить не самотньому, а тільки двом смислам, що зустрілися та зіткнулися. Не може бути «смислу в собі» - він існує тільки для іншого, тому, що існує разом з ним [2, 350]. Художній образ не може виникнути сам по собі. Він існує тільки завдяки декільком характеристикам, які з'єднуються, узагальнюються і створюють особливий, індивідуальний неповторний погляд на зображувальний об'єкт. Художній образ – це система образів, які вчать мислити, відчувати, досліджувати, прагнути до прекрасного, бути гідними чуття внутрішнього «Я» щасливої людини.

Великим внеском у дослідження проблеми пошуку художнього образу є висловлювання науковця О.Ф. Шульпякова: «Шукай образ – знайдеш техніку

досягнення образу». Думки дії, почуття – неодмінні учасники побудови художнього образу [9, 51].

Наші спостереження засвідчують, що у процесі роботи над художніми образами виявляється значна роль слова, артикуляційні прочитання літературного тексту з відповідними інтонаціями. Людина, яка говорить, її слово є предметом словесного і художнього зображення. Слово людини, яка говорить, не просто передається, а саме художньо зображається [1, 146]. Слово допомагає студенту глибоко проникнути в суть образу: в поєднанні з іншими характеристиками слово надає музичним інтонаціям колориту, збагачує відтінками різноманітних фарб.

Пластичне висловлювання – це очевидна музика, часова одиниця якої не інтонація, а жест. Спорідненість музики і пластики як мистецтва візуального вираження базується на єдності процесуальної природи, на здатності відображати найбагатший світ душевних спонукань, психологічних настроїв, зрештою узагальнену позазрозумілу, позапредметну образність, яка опирається в кожному випадку на складну та замкнену систему засобів [6, 29] :

Музична дія – (інтонація – слово – пластика – драматургія – емоція) – художній образ.

Отже, створення художнього образу в оперній діяльності проходить завдяки: методу вивчення музичного матеріалу; методу вивчення дійсності, яка повинна знайти своє втілення в сценічному образі; методу аналізу драматургії (розвиток образу); методу акторського втілення образу на репетиціях, вдома, на виставі.

Висновки та подальший напрямок дослідження. На основі вищезазначеного можна стверджувати, що створення художнього образу є активною передумовою для творчого самовираження, саморозвитку, самовдосконалення.

Музично-сценічна діяльність, а саме опера як чинник професійної підготовки майбутнього вчителя музики, має велике актуальне теоретичне і практичне значення. Наше дослідження показало, наскільки студенти зацікавлені роботою з оперою, де вони можуть в певній мірі розкрити свої

творчі можливості, а потім прийти до школи і принести любов до оперного мистецтва дітям. Школа не має опери, і тому, тільки тому школярі не знають, не розуміють і не люблять оперу. Ми, вчителі мистецтва, повинні принести оперу до дітей, збагатити їх почуття колоритом емоцій, які вони одержать під час музичного спілкування на репетиціях та сценічних виступах. В школі повинно зникнути негативне ставлення до уроків мистецтва, з'явитися бажання професійного музичного спілкування на сцені. Для цього треба знати закони сценічної майстерності, тоді наші студенти будуть спілкуватись в школі з підростаючим поколінням вже на іншому рівні професіоналізму. Опера – джерело творчих можливостей студента, вона зумовлює процес пізнання і спонукає особистість до розвитку професіоналізму, що в свою чергу призводить до створення творчого середовища в школі майбутнім вчителем музики.

Необхідно визнати, що не тільки професіоналізм майбутнього вчителя залежить від вміння створити художній образ, але й вміння створити художній образ складається під впливом професійних якостей студентів. Звідси витікає важливість вміння створювати художній образ в музично-сценічній діяльності для подальшого професійного вдосконалення. Створення художнього образу не є кінцевим продуктом творчого процесу, а являє собою ідеальну узагальнену модель в музично-сценічній діяльності, яка потребує подальшого дослідження.

Література

1. Бахтин М.М. *Вопросы литературы и эстетики*. - М.: Художественная литература, 1975.
2. Бахтин М.М. *Эстетика словесного творчества*. - М.: Искусство, 1979.
3. Борев Ю.Б. *Эстетика*. - М.: Изд-во политической литературы, 1988. - 496с.
4. Еремеев А.Ф. *Границы искусства*. - М.: Искусство, 1987. - 319с.
5. Захава Б. *Мастерство актера и режиссера*. - М.: Просвещение, 1973. -320с.
6. Курьшова Т.А. *Театральность и музыка*. - М.: Сов. композитор, 1984. - 201с.
7. Рубинштейн С.Л. *Основы общей психологии*. - Т.2. - М.: Педагогика, 1989. -328с.
8. Станиславский К.С. *Собр. соч.: В 8-ми т.* - Т. 2. - М., 1954. - 354с.
9. Шульняков О.Ф. *Музыкально-исполнительская техника и художественный образ*. - Л.: Музыка, 1986. - 124 с.
10. Якутов А. *Музыкальная коммуникация*. - Новосибирск, 1993.